

Amit a Mátráról tudni kell

A Mátra nemcsak Heves megye, hanem az ország legmagasabb hegye. Északkelet-délnyugati irányban a Zagyva és a Tarna folyók között terül el. Délen lankásan belesimul az Alföld szintjébe, egyes dombsorok pedig lehúzódnak egészen Hatvanig. 25 millió éve keletkezett, réteges kialakulású vulkáni hegység, mely az Ény-i-Kárpátok belső vulkáni vonulatához tartozik. Legmagasabb csúcsa a Kékes, amely Gyöngyös felett található. Mivel a hegy olyan magasra nyúlik, hogy a távoli szemlélő kéknek látja, állítólag ezért nevezték el Kékesnek.

A középső Mátra legszélső nyúlványa délre a Sárhegy, mely észak-déli irányban hosszan nyúlik el Gyöngyös és Abasár között. Három csúcsa van, a legmagasabb 498 m. Növényzeti szempontból a legérdekesebb, itt kora tavasztól késő őszig hazánk legritkább növényei megtalálhatók. A keleti, déli és nyugati oldalak szőlőföldjein kitűnő bor terem, az északi oldalát a Szálas-erdő borítja. Az építkezésekhez használt követ, a trachituffát is itt bányászták. Nevét állítólag a nagy sártól kapta, de az is elképzelhető, hogy mivel a hegy teteje kopasz, világos színű, s a régi magyar nyelv szerint a sár fehéret jelentett, ezért nevezték el Sárhegynek.

A Mátra aránylag gazdag forrásokban, patakokban. Ennek oka geológiai felépítésében és éghajlatviszonyaiban rejlik. Sok forrás alakult ki a törésvonalak mentén és a Mátra lábát alkotó északi üledékes és vulkáni kőzetek határán is. Jelentősek az ásványvíz-források, melyeket a palócok csevicéknek neveznek. Legismertebb gyógyvize a záptojásszagú csevice, de található még va-

sas, timsós, kénes víz is. A parádi völgyben négy, vegyi összetételre egymástól teljesen különböző gyógyforrás fakad. A völgy keleti nyílásánál, az Ilona-völgyben az arzénvíz és a vastimsós lugos víz, Parádtól délre Óhutánál a vasas savanyúvíz az un. Clarissa-forrás, s a völgy nyugati végénél a kénes savanyúvíz, a Csevice-forrás fakad.

A Mátra hegységben a vulkáni utóműködés során a vulkanitok repedéseiben a hirtelen lehülés hatására keletkezett üregekben és hasadékokban jelentős ásványképződés játszódott le, a forró vizes oldatból kikristályosodó ásványok, ásványtársulások jöttek létre. A Gyöngyösoroszi környékén lévő ércbányászat, valamint a recski érckitermelés nemzetközi viszonylatban is jelentős volt. Mindkét bányában az elmúlt évtizedben a kitermelés megszűnt.

A Mátra növényzete a mérsékelt övi lombos erdők övezetébe tartozik. A

magasabb területek a bükkösök, az alacsonyabb a tölgyesek öve.

A Mátra erdei valamikor bővelkedtek vadban, madarakban, vizei dúskáltak halban. A hatalmas erdő szállást, menedéket adott sok-sok állatnak. Háborítatlanul élt itt a medve, bölény, farkas, de volt idő, amikor a jávor is, igaz, ennek már rég magja veszett, eltűnt, de nevét egy-egy terület tovább őrzi, mint a Jávoroskút, Farkaskút elnevezés. A táj is más volt még akkor. Hideg téli éjszakákon farkasüvöltéstől volt hangos a vidék, a tisztások fölött keselyűk keringtek, a sziklák ormain sasok fészkeltek s a holló is közönséges madárnak számított.

A honfoglalás idején a vadban gazdag vidék lehetővé tette, hogy mindenki szükséglete szerint vadásszon. A vadászat és halászat minden fegyverforgató számára biztosított volt. A szabadok vadászatát a törzsi szállásterületeken semmi sem korlátozta. A vadászati jog első, törvényszabta korlátozása I. László nevéhez fűződik, ő volt az, aki elrendelte, hogy vasárnap és más egyházi ünnepen tilos a vadászat.

A XII. században meginduló birtokadományozások hatására vadfajok szerint szakosodott erdőővő és vadászszervezetek jöttek létre. Így alakultak ki a királyi vadászok, a királyi bölényvadászok, a királyi solymászok, a királyi pecérek, ebfalkárok, a királyi madarászok, a hálódorozók és hálóvivők, akik feladata az erdő őrzése mellett a vadászat volt. Erdő mellett éltek, kiváltságokat élveztek, mesterségük apáról fiúra szállt.

Ebben az időben a ragadozó madarakkal való vadászat igen kedvelt szórakozás volt, s a királyi solymászok egyik feladata az ország ragadozó madár fészkelő helyeinek felkutatása volt. Így jutottak el a Mátrába, ahol a sziklás erdőre-

szekben bőséggel költött a kerecsen- és a vándorsólyom, sőt más vadászmadár is. Helységneveink is bizonyítják – mint Solyombikk, Saskő (a sasok sziklája, melyet a királyi madarak szálláshelyéről neveztek el) vagy Solyomos = Gyöngyös-solyomos település neve –, hogy sólymok, sasok szép számmal éltek ezen a vidéken. Levéltári adatok bizonyítják, hogy Hyppolit (Beatrix unokaöccse) az esztergomi érseki székét azért cserélte föl az egrivel, mert az egri érsekség birtokain kiváló és gazdag sólyomfészkelő helyek voltak, s Hyppolit nagyon szeretett vadászni. A gyöngyöspüspöki számtartó feljegyzése szerint az érsek számos alkalommal vett részt mátrai vadászaton.

A vadászathoz szükséges vadászskuttyákat a közeli Hort területén letelepedett ebalkárok, kutyapecérek tenyésztették. Erre utal a helyiség neve, ugyanis a régi magyar nyelvben a hurt szó kuttyát jelentett.

A mátrai táj változatossága, a zárt erdőtömbök, a mezőgazdasági területek váltakozása igen jó életfeltételeket biz-

tosít a nagyvad – a szarvas, őz, muflon, vaddisznó – számára.

A gímszarvas Európa legtöbbször értékelte vadja a magyar erdők legnemesebbje és legnagyobbja. Trófeája igen értékes, s Európában talán a legszebb. Tenyésztése az 1870-es évektől Parádön a Károlyiak által létesített vadaskertben kezdődött, ahonnan elszaporodott az egész környékre. Ősszel, amikor köd üli meg a völgyeket, a szarvas hímlje bögésével fölveri a színesedő erdő csöndjét, s ezzel kezdődik a szarvasok násza, az őszi erdő legszebb hangversenye. Főleg ebben az időben keresik föl a külföldi vadászok – elsősorban németek – azokat a vadásztársaságokat, amelyeknek területén gímszarvas található, s ahol lehetőség nyílik 7 kg trófeasúlynál nagyobb szarvasbika kilövésére. A kisebb, ún. selejt egyedeket a külföldiek kívül magyar vadászok szeptember elejétől január végéig vadászhatják.

Az őz általában az erdei tisztásokon, rétek szélein, sőt túristautak mentén is előfordul. Minden vadász találhat ma-

gának megfelelő, a legkisebbtől a kapitális őzbakig. A Mátra erdejében igazán erős őzbak nem nagyon található, ez inkább az alföldi tájra jellemző, ahol magasabb szintű őzgazdálkodást folytatnak.

A vaddisznó vagy régi nevén a sörtevad gyakori vadja a Mátrának. Szívesen vadászták és vadásszák napjainkban is az elejtésével járó izgalmakért, az agyaráért és nem utolsósorban ízletes húzáért. Leginkább a sűrű rejtekű bozotos erdőt kedveli, szívesen tanyázik tölgyesben, fenyvesben, ám a lápos-mocsaras részeket sem veti meg, ahol kedvére dagonyázhat. Csaknem minden vadászterületen megtalálható. Legizgalmasabb a vadászata télen, havas időben, mely kitűnő sport még az edzettebb vadászok számára is.

A muflont Korzikából telepítették hazánkba, a Mátrában a Károlyiak vadaskertjében tenyésztették először. A nagyméretű csigájú egyed kilövésétől a kisebb csigájú egyedekig bármelyik előfordul, külföldiek, magyarok szívesen vadásszák szeptembertől januárig.

Pálos Rózsa

A program: IUFRO nemzetközi lucfenyő származási kísérlet. Nyírjes–Nagyhalmaj

Az autóbuzos út során látványos hosszszemetet láttunk a Mátra klímazonális társulásaiból a bokorerdőtől a bükkösig. Szembetűnő a gyenge termőhelyű tölgyesekben a véghasználatok magas aránya – nagy területeken találkoztunk végvágtott erdőrészekkel.

Az autóbuzosokból a galyai út csórréti leágazójánál kiszállva gyalogosan indultunk tovább Nyírjesre, a Gyöngyös-solyomos 32 C erdőreszletbe.

Itt található a 13 ország területén létesült húsz párhuzamos kutatási terület egyike, amely a legnagyobb nemzetközi összefogással létrehozott Leltározó Lucfenyő Származási Kísérlet.

Azzal a céllal hozták létre, hogy megtalálják az adott termőhelyen legjobb teljesítményt mutató populációkat, melyek a későbbiekben mind a fatermesztésben, mind az erdészeti nemesítésben hasznosíthatók.

A kísérlet irányítója, illetve gazdája az Erdészeti Kutató Intézet.

A bemutató után a Csórréti-víztározót is megtekintve gyalog haladtunk a Nagyhalmaji rétre.

Itt találkoztunk a B program résztvevőivel, ahol emléktáblát avattunk.

Utunk a Kékestetőt Galyatetővel összekötő Mátra-nyergen haladt, ahol a bükkös állományok a meghatározóak. Ezeket, a

községekől távolabb lévén, nem érték olyan erősebb károsodások, mint a tölgyeseket. Ezek hasznosításának előfeltétele volt a feltárhálózat kiépítése. Nagyon szép vonalvezetésű út vezet itt a nyergen, több ponttól is meg lehet csodálni a Mátra északi meredek oldalait, változatos erdeit. Tiszta időben csodálatos kilátás nyílik a Hevesi-dombvidékre, a Bükkre, a Cserhát- és a Kárpátok vonulataira is.

Itt célszerű a lucfenyővel, mint kultúrfajjal foglalkozni. A trianoni döntés után Magyarország természeti

erőforrások tekintetében az erdőknél szenvedte el a legnagyobb veszteséget. A fenyő fájára már akkoriban is nagy szükség volt, evidens tehát, hogy a megmaradt hegyvidéki területeken igyekeztek alkalmas helyeket találni lucfenyő erdősítésekhez. Így létesült Galyatető alatt két tömbben bő száz hektáron fenyves az 1920-as évek végén. Létrehozásuk tehát az Egri Érsekségi Uradalomhoz kötődik, gyümölcsük viszont az ezredfordulóra ért be. Mind mennyiség, mind minőség tekintetében kimagaslóan jó állományok ezek, melyeknek jelentős részét már véghasználták (5–600 m³/ha).

